

مدیریت گذر از مدل اقتصادی کاربر-کارگزار به مدل مبتنی بر انبوه جمعیت

سمیه جعفری بلکاباد، دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت فناوری اطلاعات-کسب و کار الکترونیکی،

دانشگاه الزهرا

sjb.info2017@gmail.com

دکتر لیلا شریفی، استادیار دانشکده مهندسی برق و کامپیوتر و فناوری های نوین، دانشگاه ارومیه

l.sharifi@Urmia.ac.ir

دکتر بابک قالبساز جدی، استادیار دانشکده مهندسی برق و کامپیوتر و فناوری های نوین، دانشگاه ارومیه

b.jeddi@urmia.ac.ir

چکیده

می توان گفت اقتصاد مشارکتی یک اکوسیستم اجتماعی-اقتصادی می باشد که در آن علاوه بر منابع انسانی و فیزیکی، منابع فکری و استعدادها نیز به اشتراک گذاشته می شود. با افزایش جمعیت، کاهش منابع، پیشرفت روزافزون تکنولوژی و استفاده از فناوری لزوم ایجاد یک سیستم اقتصادی مبتنی بر انبوه جمعیت برای استفاده صحیح از منابع احساس می شود. پاسخ به این الزام گذر از سیستم اقتصاد فعلی به سیستم مدرن است که طی کردن دوره گذر و مدیریت کردن این دوره را می طلبد. هدف پژوهش حاضر بررسی مدیریت گذر از مدل اقتصادی کاربر-کارگزار (سیستم سنتی یا فعلی) به مدل اقتصادی مبتنی بر انبوه جمعیت (اقتصاد مشارکتی یا سیستم مدرن) است. با ارائه مدلی مفهومی فرآیند گذر از سیستم اقتصاد سنتی و متغیرهای موثر بر آن و عوامل تسهیل کننده دوره گذر مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج پژوهش نشان می دهد که در صورت ایجاد زیر ساخت های قانونی متناسب و بهره گیری از فرهنگ سازی، می توان اعتماد لازم به سیستم های مدرن را فراهم کرد و دوره گذر به سیستم اقتصادی مدرن را تسهیل نمود.

کلید واژه ها: اقتصاد کاربر-کارگزار، مبادلات مبتنی بر انبوه جمعیت، اقتصاد مشارکتی، مدیریت گذر، به اشتراک گذاری

1- مقدمه

علم اقتصاد، علم تخصیص بهینه منابع و امکانات محدود در مقابل نیازهای نامحدود است (شریعتی نجف آبادی، 1393). بشر در طول تاریخ شاهد دگرگونی های زیادی در زمینه اقتصاد و به تبع آن شیوه زندگی، شغل و حرفه خود بوده است. از جمله این دگرگونی ها می توان به دوره اقتصاد مبتنی بر کشاورزی (از قرن دهم تا آخر قرن هیجدهم میلادی) اشاره کرد. در دوران انقلاب کشاورزی افراد از دوره برده داری به دوران کشاورزی انتقال یافتند و توانستند بصورت مستقل به کشاورزی پرداخته و نیازهای خود را مرتفع نمایند و مازاد محصولات خود را با دیگران مبادله نمایند. پس از این دوران،

جریان تحول از ابزار و وسایل دستی به نیروی ماشینی بود. با قرار گرفتن ماشین در خدمت تولید، شیوه تولید از تولید دستی به تولید کارخانه‌ای متحول شد.

به‌طور کلی از آغاز تاریخ تا آغاز قرن نوزدهم کلیه امور جهان به کمک ابزار دستی انجام می‌گرفت اما با اختراع ماشین بخار توسط توماس نیو کومن^۱ در حدود ۱۷۰۲ میلادی تحول عظیمی در جهان پدید آمد. با آغاز انقلاب صنعتی تولید اقتصادی از مزرعه به کارخانه انتقال یافت. انقلاب صنعتی به مجموعه دگرگونی‌های صنعتی، فنی، اقتصادی و اجتماعی بوجود آمده در انگلستان بین سالهای ۱۷۵۰-۱۸۵۹ گفته می‌شود. پس از انقلاب صنعتی در چند دهه اخیر همزمان با رشد سریع تکنولوژی و انفجار اطلاعاتی انقلاب وب و به تبع آن اقتصاد دانش‌بنیان ظهور پیدا کرد. در سالیان اخیر انقلاب وب به عنوان گسترده‌ترین و سریع‌ترین انقلاب نسبت به سایر انقلاب‌ها (نظیر انقلاب صنعتی) تاثیرات عمیقی را بر ابعاد گوناگون زندگی بشر وارد نموده است. با توجه به گذرهایی که در طول زندگی بشر رخ داده است، با ظهور انقلاب وب دوره جدیدی در جوامع بشری آغاز شد که کاربرد تکنولوژی‌های جدید در آن به ضرورت تبدیل شد (حکیمی، ۱۳۹۴).

می‌توان گفت که ما در میان یکی از چالش برانگیزترین دوران‌های اقتصادی پس از بحران اقتصادی بزرگ قرار داریم (خشنود، ۱۳۹۰). دورانی که افزایش جمعیت جهان و محدود بودن منابع مشترک به‌طور جدی مطرح است. دورانی که مصرف، مقدم بر مالکیت بوده و دسترسی به منابع مطلوب‌تر از مالکیت است (حاجی، ۱۳۹۵).

وجود منابع مشترک محدود میان تعداد زیادی از انسان‌ها، افراد را بر آن داشت تا روش‌های جدیدی را برای استفاده صحیح از منابع مشترک ابداع کنند. از جمله این روش‌های جدید اقتصاد مشارکتی^۲ یا مصرف مشترک^۳ است. اقتصاد مشارکتی پدیده‌ای نو در اقتصاد است، پیدایش اقتصاد مشارکتی در دنیا با آغاز بحران‌های اقتصادی، به‌خصوص در سال ۲۰۰۸ به‌صورت فراگیر درآمد که با افزایش دسترسی به اینترنت و استفاده از گوشی‌های هوشمند، مدل‌های جدید کسب‌وکار و استفاده از منابع شکل گرفت. یکی از مدل‌های جدید کسب‌وکار اقتصاد مشارکتی است (حاجی، ۱۳۹۵).

1- Thomas New Comen

1- Sharing Economy

2- Collaborative Consumption

هدف در این مقاله بررسی موضوع گذر و ارائه راهکارهایی در قالب یک مدل برای تسهیل فرآیند گذر از اقتصاد سنتی به اقتصاد مدرن و بررسی فاکتورهایی است که در مرحله گذر باید مورد توجه قرار گیرند. در ادامه به تعریف اقتصاد سنتی و اقتصاد مشارکتی و تفاوت بین آنها و مفهوم مدیریت گذر^۱ می پردازیم و سپس یک مدل مدیریت گذر از اقتصاد سنتی به اقتصاد مدرن ارائه می نماییم. برای آشنایی نخست به توصیفی از سیستم اقتصادی "کاربر-کارگزار"^۲ و یا به عبارتی اقتصاد سنتی و سازمان هایی که به روش اقتصاد سنتی فعالیت می کنند، اشاره می شود.

2- سیستم اقتصادی کاربر-کارگزار

در اقتصاد سنتی شکل سازمانی به صورت بالابه پایین است که دارای پرسنل اعم از مدیر، معاون، مدیر-عامل و کارکنان است که به صورت رسمی یا غیررسمی در استخدام سازمان به فعالیت مشغول هستند (حاجی، ۱۳۹۵). هرم تصمیم گیری و سیستم مدیریتی به صورت سلسله مراتب از مدیرعالی به مدیر-عملیاتی است. نظارت مرکز مدیریتی بر عملکرد کل زیرمجموعه وجود دارد و وجود مجوزهای قانونی برای فعالیت سازمان، موجب ایجاد امنیت و اعتماد نسبت به سازمان می شود، زیرا در صورت بروز هرگونه تخلف امکان پیگیری شکایات از تخلفات مراکز اقتصادی به لحاظ قانونی وجود دارد. همه موارد گفته شده را می توان به عنوان مزایای اقتصاد سنتی در نظر گرفت.

اقتصاد سنتی ضعف هایی نیز دارد. از جمله این ضعف ها می توان به قیمت بالای کالا و خدمات به علت وجود هزینه های مربوط به اخذ مجوز و زنجیره تامین طولانی، اتلاف زمان در دسترسی به کالا و خدمات، هزینه وجود واسطه ها، سرعت پایین ارائه کالا و خدمات، اتلاف منابع، آلودگی محیط زیست، افزایش هزینه های بازیافت و تولید مجدد، پرداخت پول به روش کاغذی که موجب اتلاف منابع و زمان می شود و مواردی از این قبیل اشاره کرد. در سال های اخیر شاهد به وجود آمدن نوع جدیدی از اقتصاد، با عنوان اقتصاد مشارکتی هستیم که به روشی متفاوت عمل می کند. اکنون به توصیف اقتصاد مشارکتی و شرکت های فعال در این زمینه می پردازیم.

3- اقتصاد مشارکتی

می توان گفت اقتصاد مشارکتی مفهوم ناآشنایی در اقتصاد جهان نیست، ما در طول تاریخ مدل های سنتی تر آن را دیده ایم، که افراد به شکلی مشابه به اشتراک گذاری کالا و خدمات می پرداختند. اما امروزه با پیشرفت تکنولوژی و گسترش استفاده از اینترنت، اشتراک گذاری به شکلی متفاوت و راحت انجام می شود. از ابتدایی ترین چیزهایی که ما در گذر از سنت به مدرنیته شاهد آن بوده ایم، بحث اجاره و امانت کتاب در کتابخانه ها، اجاره فیلم در ویدئو کلوپ ها و اجاره ظروف و صندلی برای مراسمات بود که مدل سنتی اقتصاد مشارکتی محسوب می شوند (حاجی، 1395).

اقتصاد مشارکتی به الگوهایی اشاره دارد که با استفاده از فناوری های دیجیتال و اینترنت، کالاها و خدمات را بطور مستقیم و بدون واسطه سنتی در اختیار مصرف کنندگان قرار می دهد. شرکت هایی که فعالیت خود را بر مبنای اقتصاد مشارکتی بنا نهاده اند، ارتباط میان متقاضی کالا و خدمات و ارائه دهنده کالا و خدمات را برقرار می نماید. به طوری که ارائه دهندگان کالا و خدمات دارایی های بلااستفاده خود را در قبال دریافت پول در اختیار افراد متقاضی قرار می دهند. خدمات این شرکت ها به ویژه در حوزه تاکسی رانی و هتل داری بسیار تاثیرگذار و سودآور بوده است.

یک نمونه موفق در زمینه مصرف مشارکتی، شرکت ایربی ان بی¹ است. این شرکت با استفاده از اقتصاد مشارکتی تولید ثروت نمود. کار این شرکت از یک ایده ساده توسط بریان چسکی² و جو گبیا³ در سال 2008 که برای کسب درآمد، قسمتی از آپارتمان خود را در سانفرانسیسکو اجاره دادند آغاز شد و در نهایت به تاسیس شرکت ایربی ان بی منجر شد. درآمد این شرکت در سال 2015 به 900 میلیون دلار رسید (قادری، 1395). افراد از 34 هزار شهر و 190 کشور در وبسایت این شرکت متقاضی دریافت خدمات هستند (دنیای اقتصاد، 1396). افراد می توانستند خانه ها و مکان های خود را از طریق وبسایت این شرکت به قیمت مناسبی اجاره دهند و درآمد کسب نمایند. موفقیت شرکت هایی همچون ایربی - ان بی باعث به وجود آمدن تفکر و ایده جدیدی در اقتصاد با عنوان اقتصاد مشارکتی شد (قادری، 1395). در جدول شماره 1 به نمونه هایی از پلت فرم های نظیر به نظیر⁴ فعال در زمینه اقتصاد مشارکتی اشاره شده است.

جدول 1- مثال هایی از پلت فرم های اقتصاد مشارکتی (Martin, 2016)

1- Airbnb
2- Brian Chesky
3- Joe Gebbia
4- Peer-to-Peer

کنفرانس ملی فناوری های نوین در مهندسی برق و کامپیوتر

۲۷ دی ۱۳۹۶

توصیف	مثال هایی از پلت فرم های اقتصاد مشارکتی
یک بازار نظیر به نظیر برای مردم، برای اجاره مسکن برای اقامت به صورت کوتاه مدت (از جمله خانه هایشان)	Airbnb
یک انجمن آنلاین از افرادی که محل اقامت کوتاه مدت را به صورت رایگان به دیگر اعضای جامعه ارائه می دهند.	Couchsurfing
سیستم عامل های نظیر به نظیر اجاره ماشین	Easy Car Club and Relayrides
یک بازار آنلاین برای مردم، برای فروش اقلام دست دوم خود به دیگران	Ebay
یک پلت فرم نظیر به نظیر که به مردم اجازه می دهد آزادانه و به طور مستقیم اقلام ناخواسته (به عنوان مثال استفاده نشده) خود را به دیگران در منطقه محلی خود بدهند.	Freecycle
یک بازار نظیر به نظیر برای فضاهای پارکینگ که افراد را قادر می سازد تا راه های عبور آنها (فضاهای پارکینگ خود را) اجاره دهند.	Just Park
سیستم عامل های نظیر به نظیر ارائه خدمات تاکسی و زنجیره تامین	Lyft and Uber
سیستم عامل های نظیر به نظیر که جوامع را قادر می سازد تا به طور آزادانه کالاهای بادوام، مهارت ها و دانش خود را به اشتراک بگذارند.	Peerby and Streetbank
بازارهای نظیر به نظیر برای بازاریابی فرصت های اشتغال است (به عنوان مثال قراردادهای جزئی یا کار ساعتی).	PeoplePerHour and Taskrabbit
یک پلت فرم اجاره وسایل نقلیه تجاری به مصرف کننده است.	Zipcar

درباره تفاوت اقتصاد مشارکتی سنتی و مدرن می توان گفت که از دیرباز مدل های اقتصاد مشارکتی با اشکال گوناگون استفاده می شد، اما در اکثر این مدل ها طرفین اشتراک تعداد معدودی بود. در حالی که اقتصاد مشارکتی در پی درگیر کردن تعداد بالایی از طرفین در استفاده از کالاها و خدماتی است که به دنبال برطرف کردن نیازهای یک فرد در زمان کوتاهی است. در اقتصاد مشارکتی سنتی مالکیت یک نفر یا یک شرکت بر کالا و خدمات به اشتراک گذاشته شده وجود داشت اما توسعه فناوری باعث توسعه دامنه اقتصاد مشارکتی شده است و به روش جدیدی در کسب و کار تبدیل شده است. بدین معنی که هر فرد در آن واحد می تواند هم به عنوان ارائه دهنده کالا و خدمات و هم به عنوان دریافت کننده کالا و خدمات باشد.

تفاوت مهم اقتصاد مشارکتی سنتی و مدرن این است که اقتصاد مشارکتی سنتی بیشتر به حالت اجاره ای بود و اقتصاد مشارکتی مدرن دانش بنیان است. یعنی علاوه بر اینکه افراد به منابع دسترسی دارند، به خاطر تحلیل های دانشی که در پشت آن وجود دارد، خیلی راحت تر، ارزان تر و سریع تر می توانند از این ابزارها برای دسترسی به منابع استفاده کنند (حاجی، 1395). در ادامه به بیان مزایای اقتصاد مشارکتی می پردازیم.

3-1 مزایای اقتصاد مشارکتی

اقتصاد مشارکتی به عنوان اقتصادی که در عصر کنونی مورد توجه قرار می گیرد، مزایایی همچون کاهش هزینه ها، صرفه جویی و استفاده صحیح از منابع مشترک، کاهش اثرات مخرب بر محیط زیست (مانند گازهای گلخانه ای و کاهش منابع طبیعی)، ایجاد جوامعی با روحیه همکاری و مشارکت، ایجاد ارتباط بین افرادی که نیاز به کالایی دارند اما توان خرید آن را ندارند با افرادی که کالای بلااستفاده دارند و میل به اجاره دادن آن دارند، کسب درآمد از سرمایه های بلااستفاده مانند ملک و خودرو است.

همچنین مواردی همچون افزایش مردم سالاری مشارکتی، کاهش هزینه های بازیافت، تعمیر و تولید مجدد، حذف دلالی و کاهش هزینه ها که در نهایت موجب کاهش قیمت کالا می شود، افزایش اعتماد-به نفس و خوداتکایی و استقلال افراد، بهره گرفتن از استعداد و افکار افراد به خصوص در کارهای مربوط به طراحی و کارآفرینی خرد، افزایش وسعت بازارهای خرید برای مصرف کنندگان که می توانند متناسب با توان خرید خود کالای مورد نیاز خود را تهیه کنند، ایجاد امکان مشارکت همه اقشار جامعه بدون محدودیت خاص، صرفه جویی در زمان و پول، ایجاد جوامع قوی تر، کوتاه شدن زنجیره تامین، افزایش دسترسی و بهره وری، تغییر شکل پول از کاغذی به الکترونیکی، توسعه خدمات عمومی به صورت گروهی (در سطح اجتماعی، کسب و کارها، جوامع محلی، سازمان های اجتماعی و دولت) و غیره دارد (Ketema and Roneus, 2015). با توجه به مزایای بیان شده، اقتصاد مشارکتی با چالش هایی مواجه است که در ادامه به این چالش ها اشاره می کنیم.

3-2 چالش های اقتصاد مشارکتی

از جمله چالش های اقتصاد مشارکتی در حوزه کلان می توان به مقاومت سیستم سنتی در مقابل سیستم مدرن، نبود تعادل بین فعالیت سیستم مدرن و سیستم سنتی اقتصادی و پایدار نبودن سیستم اقتصادی مدرن، کمبود اعتماد افراد نسبت به سیستم مدرن اقتصادی و به تبع آن نبود شهرت کافی برای سیستم مدرن اشاره کرد. اقتصاد مشارکتی ویژگی های خاص خود را دارد که در قسمت بعدی به بیان آن می پردازیم.

3-3 ویژگی های اقتصاد مشارکتی

در اقتصاد مشارکتی متقاضی می تواند کالا و خدمات مورد نیاز خود را با قیمت پایین تری کرایه کند و ارائه دهنده نیز می تواند با کرایه دادن کالا و خدمات خود که به صورت تمام وقت از آن استفاده نمی کند، سود برده و درآمد کسب کند. به عنوان مثال شخصی که برای مدت یک هفته در یک مسافرت کاری می باشد، می تواند منزل خود را به شخص دیگری که متقاضی است اجاره دهد و یا اتومبیل خود را در زمان هایی که از آن استفاده نمی کند به دیگری کرایه دهد.

اقتصاد مشارکتی تنها محدود به کالاهای فیزیکی نیست. افراد می توانند با اشتراک گذاری افکار و استعداد های خود، دیگران را از آن بهره مند کرده و خود کسب درآمد کنند. مثلا افراد با اشتراک گذاری تجربیات و اطلاعات و برنامه های نرم افزاری که ابداع کردند و حتی برنامه های مدیریتی و اشتغال زایی، ارائه خدمات مشاوره، در مصرف مشارکتی کسب درآمد نمایند. می توان گفت همه این ها به کمک برقراری روابط فرد به فرد با افراد امکان پذیر است.

در اقتصاد مشارکتی، قابلیت استفاده از منابع انسانی به صورت بسیار وسیع وجود دارد که این نیروی کار، به صورت رسمی در استخدام سازمان نیستند، بلکه افراد می توانند به صورت تفریحی یا غیر جدی در پروژه ها مورد استفاده قرار گیرند و روابط فرد به فرد در کسب و کارهای مشارکتی داشته باشند که از ویژگی های اقتصاد مشارکتی محسوب می شود. در ادامه به بیان دلایل ظهور و چگونگی روش کار اقتصاد مشارکتی می پردازیم.

3-4 دلایل ظهور و روش کار اقتصاد مشارکتی

اوینگ¹ (موسس شرکت های کراودز)- شرکت هایی با هدف خدمت رسانی در مصرف مشارکتی هستند - طی مقاله ای در سال 2013، عوامل ظهور اقتصاد مشارکتی را سه انگیزه اصلی اقتصادی، اجتماعی و تکنولوژیکی می داند (دنیای اقتصاد، 1396). همچنین از دلایل دیگر ظهور اقتصاد مشارکتی می توان به افزایش جمعیت جهان و محدود بودن منابع مشترک اشاره کرد که در دهه اول قرن بیست و یکم مطرح شد (فادری، 1395).

اقتصاد مشارکتی روش کار خاصی دارد که اغلب با شرایط افراد متناسب است. روش کار اقتصاد مشارکتی چنین است که افراد تمایل دارند کالاهای مصرفی مورد نیاز که به صورت تمام وقت استفاده نمی شوند و قیمت بالایی دارند را به جای خرید و تملک قرض بگیرند (دنیای اقتصاد، 1396). در ادامه لازم است نگاهی به مفهوم مدیریت گذر از اقتصاد سنتی به اقتصاد مدرن بپردازیم.

4- مدیریت گذر

با گذر از قرن بیستم که با مصرف بی رویه تعریف شده است به سمت قرن بیست و یکم که با مصرف-مشارکتی تعریف می شود، سعی در خلق یک نظام پایدار اقتصادی داریم که برآورده کننده نیازهای مربوط به این الگوی مصرف است. با این وجود، گذر از سنت به مدرنیته کار آسانی نیست، زیرا هنگامی که از کنار گذاشتن روش های قدیمی و به کار بردن تکنولوژی سخن به میان می آید، افرادی هستند که مخالف بوده و با تردید و بدبینی به آن می نگرند و حاضر به رها کردن روش های سنتی که به آن خو گرفته اند نمی شوند. بنابراین زمان طولانی نیاز است تا روش های مدرن که سریع تر نیز هستند و می توانند مقرون به صرفه تر و بهتر از روش های سنتی و قدیمی عمل کنند، در جامعه نهادینه شوند.

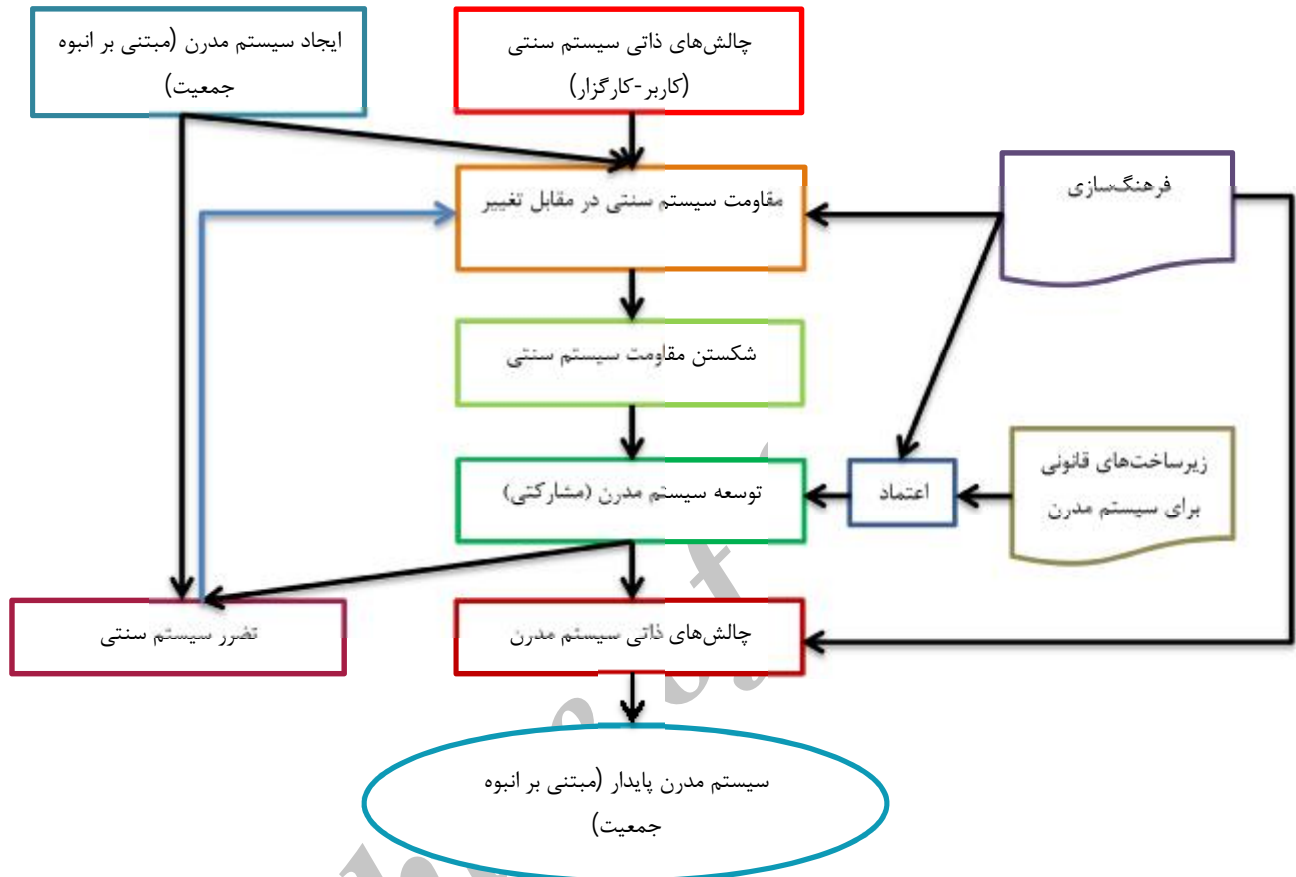
به انتقال از یک دوره اقتصادی، صنعتی و اجتماعی به دوره جدید گذر اطلاق می شود که مدیریت کردن این دوره با ارائه راهکارهایی برای چالش های دوران گذر از اقتصاد سنتی به اقتصاد مدرن مدیریت گذر گفته می شود. در ادامه به بیان مفهوم تئوریک گذر می پردازیم. در نهایت یک مدل مدیریت گذر از اقتصاد سنتی به اقتصاد مشارکتی ارائه می کنیم.

5- مفهوم تئوریک انتقال (گذر) اجتماعی- فنی

رشته انتقال اجتماعی- فنی تحقیق می کند که چگونه جوامع و اقتصادها می توانند تغییر شکل دهند و در نتیجه آن به جوامع پایدار تبدیل شوند. زمینه تحقیقات انتقال (گذر) اجتماعی- فنی در طی دو دهه اخیر توسعه یافته است که می خواهد بداند چگونه جوامع و اقتصادها می توانند تغییر شکل دهند. به طور ویژه محققان بر روی فرآیندهای تغییرپذیری تمرکز کرده اند، تغییراتی که طی آن جوامع می-توانند پایدار باشند (Martin, 2016).

نیاز به روش های جدید در تولید
کالا و خدمات

شکل 1- مدل مدیریت گذر پیشنهادی

5-1 مدل مدیریت گذر پیشنهادی

در شکل 1 مدل مفهومی پیشنهادی مدیریت گذر از اقتصاد سنتی به اقتصاد مشارکتی نشان داده شده است. مدل پیشنهادی با هدف ترسیم یک چشم‌انداز کلی درباره فرآیند گذر از سیستم سنتی اقتصادی به سیستم مدرن اقتصادی ارائه شده است. در این مدل قصد داریم برخی از متغیرهایی را که بر گذر از سیستم سنتی به سیستم مدرن موثر هستند را به صورت متغیرهای تاثیرگذار نشان دهیم. همچنین عواملی را که بر تسهیل فرآیند گذر موثر هستند را بیان کنیم.

حرکت از اقتصاد سنتی به سمت اقتصاد مشارکتی با چالش‌هایی مانند اختلاف بین سیستم سنتی و مدرن، تضرر سیستم سنتی با رشد سیستم مدرن و ایجاد اعتماد و پایداری در سیستم مدرن روبرو است. با این وجود جامعه ناگزیر به گذر از اقتصاد سنتی به اقتصاد مدرن است. در نتیجه مدیریت

کردن مرحله گذر و بررسی چالش‌های آن و ارائه راهکارهایی برای مقابله با این چالش‌ها حائز اهمیت است. اکنون به بیان یک توضیح کلی درباره مدل می‌پردازیم.

همان‌طور که قبلاً ذکر شد، از جمله مسائلی که در دنیای کنونی با آن مواجه هستیم، افزایش روبه‌رشد جمعیت و به تبع آن کاهش منابع است. از سوی دیگر با توسعه تکنولوژی و پیشرفت‌هایی که در زمینه استفاده از فناوری و اینترنت به‌وجود آمده است و همچنین لزوم تطابق با فناوری‌های نوین، نیاز به ایجاد سیستم اقتصادی مبتنی بر انبوه جمعیت (اقتصاد مشارکتی) احساس می‌شود. اقتصادی که به تولید کالا و ارائه خدمات به روش‌های جدید می‌پردازد تا بتواند نیازهای جامعه کنونی را با میزان هدررفت منابع و انرژی کمتری تامین نماید. به تبع وجود این نیاز سیستم‌های اقتصادی مبتنی بر انبوه جمعیت تحت عنوان اقتصاد مشارکتی ایجاد می‌شود. که ایجاد این سیستم می‌تواند موجب تضرر سیستم سنتی شود.

از طرفی سیستم‌های کاربر-کارگزار (سیستم اقتصاد فعلی یا سنتی) نیز با چالش‌های ذاتی مواجه است. ایجاد سیستم‌های اقتصادی مدرن و چالش‌های ذاتی سیستم اقتصاد سنتی باعث بروز مقاومت از طرف سیستم سنتی می‌شود که از دلایل این مقاومت می‌توان به نداشتن آگاهی کافی، نداشتن اعتماد، ترس از تغییر، ترس از به‌خطر افتادن منافع مادی و معنوی اشاره کرد.

لذا برای اینکه از میزان مقاومت سیستم سنتی کاسته شود، می‌توان از فرهنگ‌سازی بهره گرفت. بدین معنی که با استفاده از آموزش میزان آگاهی افراد نسبت به فعالیت‌های اقتصادی مبتنی بر مصرف مشارکتی را افزایش داد. البته برای توسعه سیستم مدرن بایستی اعتماد به این سیستم نیز ایجاد و تقویت شود.

برای ایجاد و افزایش اعتماد به سیستم مدرن بایستی زیرساخت‌های قانونی متناسب با سیستم مدرن طراحی و اجرا شود، تا امکان ایجاد و توسعه سیستم مدرن وجود داشته باشد و کسب‌وکارهای مبتنی بر اقتصاد مشارکتی امکان فعالیت و پیشرفت را داشته باشند. فرهنگ‌سازی در ایجاد اعتماد به سیستم‌های مدرن و کسب‌وکارهای مبتنی بر اقتصاد مشارکتی نیز موثر است. با بکارگیری تبلیغات دهان‌به‌دهان و همچنین جلب حمایت و همکاری بانک‌ها و نهادهای دولتی نسبت به سیستم مدرن اعتماد ایجاد کرد و افراد را به مشارکت در آن تشویق نمود، تا مقاومت شکسته شود. با شکستن مقاومت سیستم سنتی و افزایش اعتماد به سیستم مدرن، امکان توسعه سیستم مدرن افزایش می‌یابد. این توسعه نیز می‌تواند موجب تضرر سیستم سنتی و افزایش مقاومت سیستم سنتی شود.

لازم به ذکر است که با توسعه سیستم مدرن وجود برخی چالش‌های ذاتی در این سیستم دور از انتظار نیست و فرهنگ‌سازی می‌تواند تاثیر بسزایی بر روی این چالش‌ها داشته باشد. با اقداماتی همچون تبلیغات دهان به دهان، بازاریابی هیجانی، بازاریابی شبکه اجتماعی، وبلاگ نویسی و توصیه‌های زبانی در راستای حل این چالش‌ها گام بردارند. زیرا در صورت حل چالش‌ها سیستم به سوی پایدار بودن حرکت خواهد کرد و در نهایت می‌توان به یک سیستم اقتصادی پایدار دست یافت. در ادامه به بیان تشریح فرآیند گذر در این مدل می‌پردازیم.

همانطور که قبلاً ذکر شد، ایجاد سیستم اقتصادی مدرن باعث تضرر سیستم سنتی می‌شود. همچنین ایجاد سیستم اقتصادی مدرن و چالش‌های ذاتی سیستم اقتصاد سنتی موجب بروز مقاومت از طرف سیستم سنتی می‌شود. لذا با بیان اقدامات و راهکارهایی منطقی، سعی در کاهش تضرر سیستم سنتی، شکستن مقاومت، ایجاد زیرساخت‌های قانونی، ایجاد اعتماد، توسعه و پایداری سیستم مدرن را داریم.

در این راستا نخستین قدم، ایجاد تعادل در عملکرد هم‌زمان سیستم‌های سنتی و مدرن، بدون آسیب‌رسانی به یکدیگر است. قدم بعدی، اعمال تغییرات در مقررات و عملکرد سیستم‌ها و ارائه راهکارهای مناسب جهت تطبیق دادن عملکرد سیستم سنتی با تغییرات به‌وجود آمده است. همچنین با اعمال نظارت به‌منظور ایجاد انگیزش‌های جدید برای حمایت از منافع افراد و حقوق مصرف‌کنندگان و ایجاد اعتماد میان مصرف‌کنندگان نسبت به سیستم مدرن برای پایداری سیستم مدرن تلاش شود تا تردیدی در به‌خطر افتادن اطلاعات شخصی مصرف‌کنندگان و حقوق آنان بوجود نیاید.

به‌عنوان مثال اوبر و اسنپ نمونه‌هایی از کسب‌وکارهای مبتنی بر اقتصاد مشارکتی در زمینه حمل‌ونقل شهری هستند. با شروع به فعالیت این شرکت‌ها مقاومت‌هایی از سوی تاکسیرانی به وجود آمد. این مقاومت‌ها به دلیل نداشتن آگاهی کافی اعضای تاکسیرانی نسبت به فعالیت این شرکت‌ها و در خطر دیدن منافع مادی و معنوی خود بود. علت به‌وجود آمدن این تفکر این بود که گمان می‌شد با فعالیت تاکسی‌یاب‌های آنلاین از میزان استفاده از تاکسی معمولی کاسته می‌شود و مسافران به علت هزینه پایین مسافرت از تاکسی‌یاب‌های اینترنتی استفاده خواهند کرد.

از طرفی به دلیل وجود هزینه‌های اخذ مجوز و پرداخت مالیات امکان کاهش هزینه مسافرت برای تاکسی سنتی وجود ندارد. برای کاستن این مقاومت لازم است به آگاه کردن افراد از نحوه فعالیت تاکسی‌یاب‌های آنلاین از طریق اطلاع‌رسانی پرداخته شود. همچنین می‌توان به تشویق تاکسیرانی

برای تغییر در عملکرد خود، استفاده از روش‌های جدید در حمل مسافر و اختصاص بخشی از فعالیت خود به حمل مسافر به روش اینترنتی پرداخت. علاوه بر این سیستم سنتی با چالش‌های دیگری مانند قیمت بالای کالا و خدمات، روش‌های سنتی حمل مسافر، پرداخت نقدی هزینه مسافرت، سرعت پایین حمل مسافر نسبت به تاکسی یاب آنلاین و مواردی از این قبیل مواجه است.

در صورتی که بتوانیم راهکاری برای ایجاد تعادل میان سیستم سنتی و مدرن ارائه دهیم، از میزان تضرر سیستم سنتی کاسته می‌شود. به عنوان اولین راهکار در زمینه کاهش هزینه‌ها می‌توان به حمایت‌های دولت در قالب تخفیف مالیاتی اشاره کرد. بدین معنی که با حمایت دولت از میزان مالیات دریافتی از سیستم‌های سنتی کاسته شود. زیرا این کار گامی اساسی در راستای کاهش هزینه‌های سیستم سنتی محسوب می‌شود و در نهایت موجب کاهش قیمت تمام شده کالا و خدمات خواهد شد. همچنین کوتاه کردن مراحل اخذ مجوز برای فعالیت کسب‌وکارهای فعال در زمینه سیستم سنتی، به نوبه خود موجب کاهش هزینه‌ها و جلوگیری از اتلاف زمان افراد می‌شود.

با توجه به اینکه کیفیت بالای کالا و خدمات و قیمت مناسب از مهم‌ترین فاکتورهایی است که موجب موفقیت یک کسب‌وکار می‌شود، کسب‌وکارهای مبتنی بر اقتصاد مشارکتی نیز با ارائه کالا و خدمات با کیفیت و قیمت پایین نسبت به رقبای سنتی خود می‌توانند سهم بازار بیشتری را به خود اختصاص دهند. این به معنی سود بیشتر نیز می‌باشد.

دومین راهکار برای ایجاد و توسعه کسب‌وکارهای مبتنی بر اقتصاد مشارکتی ایجاد و تقویت زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتقاء سطح سواد افراد جامعه در بکارگیری فناوری در کشور است. در این شرایط امکان رشد کسب‌وکارهای مبتنی بر اقتصاد مشارکتی بیشتر فراهم می‌شود.

سومین راهکار برای اعمال نظارت به صورت طراحی و اجرای زیرساخت‌های قانونی برای فعالیت کسب‌وکارهای نوین است. یعنی با صدور مجوزهای قانونی برای فعالیت این کسب و کارها و همچنین تصویب قوانین متناسب با فعالیت آنان زمینه نظارت بر عملکرد این کسب‌وکارها و پیگیری تخلفات احتمالی آنان را به وجود آورند. یقیناً این اقدام، گام بسیار موثری در جلب و توسعه اعتماد افراد نسبت به کسب‌وکارهای مبتنی بر اقتصاد مشارکتی محسوب می‌شود.

چهارمین راهکار برای ایجاد و توسعه اعتماد همچنین توسعه و پایداری سیستم مدرن به صورت جلب همکاری بانک‌ها و نهادهای دولتی با سیستم‌های مدرن و تحت حمایت قرار دادن سیستم‌های

سنتی توسط آنان است. بدین صورت که بانکها تسهیلات لازم برای راهاندازی کسب و کارهای مبتنی بر اقتصاد مشارکتی را با بهره مناسبی ارائه دهند.

همچنین نهادهای دولتی با شراکت و خرید سهام از این کسب و کارهای به رشد آنان کمک کنند. این کار موجب ایجاد و توسعه اعتماد افراد جامعه نسبت به کسب و کارهای مبتنی بر اقتصاد مشارکتی و حرکت به سوی پایداری اقتصاد مشارکتی خواهد شد.

پنجمین راهکار فرهنگ سازی به کمک تبلیغات دهان به دهان است. با توجه به اینکه ارتباطات در اقتصاد مشارکتی به صورت فرد به فرد می باشد بازاریابی دهان به دهان مناسب ترین و موثرترین روش به شمار می رود معمولا افراد برای تصمیم گیری در مورد خرید کالا و استفاده از خدمات به اطلاعاتی که از طریق بازاریابی دهان به دهان به دست می آورند بیشتر اعتماد می کنند (Cakim and Idil, 2010).

اکثر کسانی که در کسب و کارهای مبتنی بر اقتصاد مشارکتی فعالیت می کنند از قشر متوسط جامعه بوده و دارای میزان درآمد متوسط و حتی پایین تر نیز هستند و امکان استفاده از روش های پرهزینه تبلیغاتی را ندارند. بنابراین بازاریابی دهان به دهان روش مناسب و مقرون به صرفه ای برای تبلیغات و فرهنگ سازی درباره کالاها و خدماتی است که به صورت اشتراک گذاری ارائه می شود.

ششمین راهکار برای ایجاد اعتماد، فرهنگ سازی از طریق رسانه ملی است. زیرا در صورتی که با برگزاری نشست های تخصصی به اطلاع رسانی در مورد کسب و کارهای مبتنی بر اقتصاد مشارکتی و بیان مزایای آن به روش علمی پرداخته شود، از میزان مقاومت سیستم سنتی نسبت به ایجاد سیستم مدرن و اقتصاد مشارکتی کاسته می شود.

به یقین فرهنگ سازی در ایجاد اعتماد میان افکار عمومی جامعه که جزو چالش های سیستم مدرن است، نیز موثر خواهد بود. زیرا در صورت افزایش اعتماد است که سیستم مدرن به سوی پایداری حرکت می کند. در صورت رشد و ارتقاء فرهنگ است که اقتصاد مشارکتی و فعالیت های مبتنی بر اقتصاد مشارکتی نیز رشد می کند و استفاده از خدمات اشتراک گذاری توسعه می یابد.

هفتمین راهکار برای اعمال تغییرات، بصورت ایجاد زمینه های همکاری سیستم سنتی با سیستم مدرن است. به این صورت که بین این دو سیستم تقسیم کار به وجود آید تا بتوانند در کنار هم و با همکاری دوسویه به فعالیت بپردازند و با ایجاد فضای رقابتی سالم به سوی هدف واحدی گام بردارند. این هدف واحد می تواند ارتقاء سطح کیفیت کالا و خدمات برای مصرف کنندگان، کاهش قیمت تمام

شده کالا و خدمات تا حد معقول، هماهنگ شدن قیمت هر دو سیستم، ارائه کالا و خدمات در کوتاه-ترین زمان ممکن و کوتاه کردن زنجیره تامین در راستای جلب رضایت مصرف کننده باشد.

هشتمین راهکار اعمال تغییراتی در عملکرد سیستم های سنتی است. بدین معنی که با ارتقاء سطح فعالیت های کنونی خود، فعالیت های آینده خود را برنامه ریزی نمایند و با پیشرفت های آینده تطبیق دهند. به عنوان نمونه تاکسیرانی با ارتقاء و تطبیق عملکرد فعلی خود با پیشرفت های کنونی، اقدامات بعدی خود را بر مبنای فناوری انجام دهد. اقداماتی همچون جذب رانندگان آموزش دیده در زمینه حمل مسافر، تاکید به لزوم آشنایی رانندگان با کاربرد فناوری های نوین (از جمله اپلیکیشن)، تقسیم بندی مناطق مختلف شهر و اختصاص تاکسی ها در خطوط حمل مسافر متناسب با شرایط مکانی رانندگان، راه اندازی سیستم نظارت بر عملکرد رانندگان و دریافت و پیگیری نظرات و شکایات مسافران به صورت آنلاین در هر زمان و مکان، راه اندازی و نصب سیستم های پرداخت غیر نقدی هزینه مسافرت و سیستم تاکسی متر برای حمایت از حقوق مسافران و مواردی از این قبیل.

نهمین راهکار برای تطبیق دادن عملکرد سیستم های سنتی با تغییرات بوجود آمده به صورت کمک به سیستم سنتی برای استفاده از روش های نوین و مبتنی بر فناوری در فعالیت های خود است. بدین معنی که سیستم سنتی فعالیت های خود را متناسب با فناوری های نوین ارتقاء دهد و در ارائه کالا و خدمات از فناوری استفاده نماید. به عنوان نمونه تاکسیرانی می تواند با ارتقاء سطح فعالیت های خود با راه اندازی اپلیکیشن خدمات حمل مسافر را به صورت آنلاین انجام دهد. همچنین صنعت هتل داری می تواند از روش های شرکتی مانند ایربی ان بی برای جذب مسافر استفاده نماید. به این صورت که با راه اندازی اپلیکیشن اقدام به جذب افراد برای ارائه خدمات هتل داری نماید. یعنی افراد جامعه بتوانند با ثبت نام در این اپلیکیشن فضای اضافی مکان های خود را به اجاره واگذار نمایند و هتل دارهای سنتی نیز به همراه آنان به اشتراک گذاری فضای هتل خود با قیمت کمتر از قبل بپردازند. در این صورت با ارائه خدمات به تعداد بیشتری مسافر به سود مورد انتظار دست می یابند.

با توجه به مطالب گفته شده، در صورتی که این راهکارها به صورت عملی درآید روند گذر از اقتصاد سنتی به اقتصاد مشارکتی با سرعت و اعتماد بالایی انجام خواهد گرفت و زمینه استفاده بهینه از منابع موجود فراهم خواهد شد.

6- نتیجه گیری

همان طور که گفته شد، اقتصاد مشارکتی و کسب و کارهای مبتنی بر جمع، نوآوری های ساختار شکن هستند، که ساختار کسب و کارهای قبلی را تغییر می دهند. در این صورت کسب و کارهای قبلی بایستی ساختار خود را تغییر دهند و یا نابود شوند. در نتیجه برای گذر از سیستم سنتی به سیستم مدرن نیازمند مدیریت کردن دوره گذر هستیم. در این پژوهش برای تسهیل روند گذر از سنت به مدرنیته، مدلی ارائه کرده ایم که این مدل با تقویت مقررات، حفظ حقوق افراد، نظارت و بهبود عملکرد سیستم، موجب کاهش آسیب پذیری سیستم سنتی و همچنین ایجاد و توسعه اعتماد و پایداری در سیستم مدرن می شود. برای ایجاد و توسعه اعتماد به سیستم مدرن، لزوم طراحی و اجرای زیرساخت های قانونی متناسب با سیستم مدرن بیان شد. همچنین با توجه به تاثیر فرهنگ سازی در افزایش اعتماد به سیستم مدرن و کسب و کارهای مبتنی بر اقتصاد مشارکتی، راهکار استفاده از تبلیغات دهان به دهان، جلب حمایت و همکاری بانک ها و نهادهای دولتی نسبت به سیستم مدرن و تشویق افراد به مشارکت در کسب و کارهای مبتنی بر اقتصاد مشارکتی در راستای شکستن مقاومت ارائه شد.

مراجع

- [1] حکیمی، محمود (1394)؛ "نگاهی به تاریخ معاصر جهان یا بحران های عصر ما". قم: امیرکبیر.
- [2] حاجی، مینا (3مهر 1396)؛ متن کامل پنل اقتصاد مشارکتی؛ <http://way2pay.ir/wp-content/uploads/Way2Pay-logo-1395-08-14.gif>
- [3] خشنود، زهرا (1390)؛ "مدیریت گذر به یک نظام مالی ایمن تر"، فصلنامه روند پژوهش های اقتصادی، سال نوزدهم، شماره 60، تهران: صفحات 175-202
- [4] روزنامه دنیای اقتصاد (22 آذرماه 1396)؛ انقلاب اقتصاد مشارکتی، <http://www.donya-e-qtasad.com>
- [5] شریعتی نجف آبادی، احسان (24 آذرماه 1396)؛ علم اقتصاد؛ سایت پژوهه پژوهشکده باقرالعلوم (ع) <http://ptab.ir/#>
- [6] قادری، پریسا (5 مهر 1396)؛ اقتصاد اشتراکی چیست؟؛ <http://www.donya-e-qtasad.com>؛ اقتصاد اشتراکی چیست؟ 20% اشتراکی 20% چیست؟. htm
- [7] Cakim, I. M. (2010). Implementing word of mouth marketing. *New Jersey*.
- [8] Ketema, D., & Ronéus, G. (2015). Driven by a Stranger: UberPOP and the Creation of Peer-to-Peer Trust.
- [9] Martin, C. J. (2016). The sharing economy: a pathway to sustainability or a new nightmarish form of neoliberalism?. *Management*, 18, 375-392.